

تجربه ی زیسته دانشجویان نابینا از دانشگاه: یک مطالعه ی پدیدارشناسی

محمد حسینعلی زاده^۱، سالار فرامرزی^۲، سلیمان فروتن^۳، علیرضا محسنی اژی^۴

^۱ دکتری روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان (نویسنده مسئول)

^۲ عضو هیئت علمی، گروه کودکان با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه اصفهان

^۳ کارشناس ارشد روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان

^۴ دانشجوی دکتری روانشناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان

چکیده

مقدمه: پژوهش حاضر تحت عنوان تجربه زیسته دانشجویان نابینای دانشگاه اصفهان از خوابگاه، اساتید، اینترنت و سایر عوامل که با آنها در ارتباط بودند انجام گرفت. روش: پژوهش حاضر کیفی و از نوع پدیدارشناختی است. شرکت کنندگان در این پژوهش شامل کلیه دانشجویان نابینای دانشگاه بود که به صورت تمام شمار در پژوهش شرکت داده شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس مدل پیشنهادی Colaizzi شامل هفت مرحله بود. یافته‌ها: داده‌های به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها پیرامون تجارب دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه از مسایل و مشکلاتشان در مورد دانشگاه در ۳۲۰ کد اولیه، ۱۷ زیرمضمون و ۶ مضمون (شامل ثبت نام، خوابگاه، تردد در داخل دانشگاه، مرکز مشاوره نابینایان، دانشکده و اینترنت) جمع‌آوری شد. نتیجه‌گیری: یافته‌های به دست آمده از این پژوهش توانست تصویر واضحی از مسایل و مشکلات دانشجویان نابینا در دانشگاه را ارائه دهد و مهمترین مشکلات نابینایان در دانشگاه عبارت است از؛ مضامینی با عناوین ثبت نام، خوابگاه، تردد در داخل دانشگاه، مرکز مشاوره نابینایان، دانشکده و اینترنت. بنابراین نتایج پژوهش می‌تواند راهگشای مسولین دانشگاه در ارائه خدمات مطلوب به نابینایان باشد.

واژه‌های کلیدی: مشکلات دانشگاهی، دانشجویان نابینا، تجربه زیسته افراد

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

بینایی نقش بسیار مهمی در زندگی انسان دارد. نابینایی و کم‌بینایی آسیب‌های شدیدی بر زندگی فرد وارد می‌کنند و در نهایت شخص دچار معلولیت و ناتوانی می‌گردد (حاجتی ضیابری، یاقوتی و ریاضی (۱۳۹۸). براساس آمارهای اعلام شده سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۱۷، تعداد ۲۵۳ میلیون نفر در سراسر جهان دچار آسیب بینایی هستند (بورن، فلاکزمن و برایشویث (۲۰۱۷). آسیب بینایی بیانگر از بین رفتن قابل ملاحظه و اغلب غیر قابل برگشت حدت بینایی یا میدان دید است (کولنبراندر ، ۲۰۱۰). نابینایی ابعاد مختلفاً زندگی طبیعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد، به طوری که در اکثر موارد فعالیت‌های روزمره افراد و انجام فعالیت‌های فیزیکی و حضور در جامعه را تحت تاثیر قرار می‌دهد (شمشیری، محمدی، محمدی و همکاران، ۱۳۹۵).

تعدادی از دانشجویان که هر ساله وارد دانشگاه می‌شوند، نابینایان هستند که به دلیل نقص حسی دارای نیازهای ویژه هستند. داشتن نیازها و تجربیات متفاوت جسمی و حسی می‌تواند از عوامل تنش‌زا در زندگی فرد باشد که بر هویت فردی، ابعاد روانی - اجتماعی رضایت از خود، احساس شایستگی و کارآمدی، تعامل‌های اجتماعی و روابط بین فردی تاثیر بگذارد و فرد دارای آسیب نیازمند سازگاری با آن است (سنگول اردم و یاکوت ، ۲۰۲۲). نابینایی نیز تجربه متفاوتی است و از این امر مستثنی نیست. افراد نابینا معمولاً به سبب داشتن تجارب متفاوت از افراد عادی، در سازگاری با محیط به ویژه محیط‌های جدید که هیچ شناختی ندارند دچار مشکل می‌شوند (سیمویی ، ۲۰۱۸). همچنین در بحث سازگاری افراد نابینا با محیط‌های جدید و ناآشنا می‌توان گفت میزان سازگاری فرد با چنین محیط‌هایی نقش بسیار زیادی در بقای انسان و سلامت روانی وی دارد (کوکا اتابی، اوز و تکش ، ۲۰۲۲). شناسایی الگوهای رفتاری افراد می‌تواند موجبات ترسیم صحیح حرکت برای برقراری روابط موفق و سازنده با سایرین را به منظور کسب نتایج مطلوب در تمامی جهات زندگی روزمره فراهم سازد (حسین‌لو، اسمعیلی و کاظمیان (۱۳۹۸).

همچنین، دانشجویان نابینا در فرآیند یادگیری مایل به استفاده از دستان خود هستند و از نرم‌افزارهای رایانه‌ای و ماشین حساب برای یادگیری بهره می‌گیرند. به همین دلیل این دانشجویان که در دید مشکل دارند سبک خاصی در یادگیری دارند و این سبک ناشی از ادراک منحصر به فرد آنها از جهان است. اطلاعات دیداری یک فرد نابینا تکیه بر نشانه‌های شنوایی، ارتباط کلامی و یا اطلاعات حاصل از چالش در محیط است، بنابراین آنها در ساخت کل صحنه مشکل دارند. همچنین، افراد نابینا اشیا را با حس لامسه بررسی می‌کنند و داشتن تصویر برای آنها مشکل است؛ علاوه بر این، زمان مورد نیاز برای جمع‌آوری و پردازش اطلاعات بسیار محدود و کند است (پترسون، راینر و آرمسترانگ ، ۲۰۰۹).

^۱. Bourne, Flaxman & Braithwaite

^۲. Colenbrander

^۳. Şengül Erdem & Yakut

^۴. Simui

^۵. Koca-Atabey, Öz & Tekeş

^۶. Peterson, Rayner & Armstrong,

تاکنون پژوهش‌های اندکی در زمینه مشکلات روان‌شناختی و سازگاری افراد نابینا در محیط‌های مختلف انجام گرفته است، با این حال، آنچه مورد توافق متخصصان است، این است که در برخی موارد نمی‌توان با استفاده از روش‌های کمی، به بررسی عمیق ابعاد مختلف مشکلات و نیازهای این گروه از افراد پرداخت. در واقع شناسایی عواطف و احساسات واقعی افراد با روش کمی مشکل است و برای این کار نیازمند استفاده از روش‌های کیفی هستیم (بارنر و گروو، ۲۰۱۵؛ نقل از فلاح، شریفی آردانی و مظفری، ۱۳۹۷). برای شناخت عمیق دنیای ظاهرا تاریک نابینایی لازم است پژوهشگر با استفاده از تجارب زیسته نابینایان، به اعماق دنیای آنان سفر کند. این سفر جز با انجام مطالعات کیفی میسر نمی‌باشد. همچنین با مطالعه و کسب دانش کافی در مورد تجارب زیسته افراد نابینا می‌توان به افراد عادی جامعه نیز کمک کرد تا رفتارهای مناسب در برابر افراد نابینا داشته باشند. در عین حال یافته‌های به دست آمده می‌تواند در جهت جلب حمایت‌های اجتماعی و ارائه خدمات بهداشتی، روانی، اجتماعی و حمایتی مناسب بر نابینایان مورد استفاده قرار گیرد (استینمتز، بورن، برایت و همکاران، ۲۰۲۱).^۸

همچنین، در دهه‌های اخیر به مسائل مربوط به بهداشت روان دانشجویان بیش‌ازپیش توجه شده است، زیرا دانشگاه‌ها محیط‌هایی به شدت ارزشیابی‌کننده هستند و دانشجویان مدام با آزمون، تکلیف و امتحان مواجه می‌شوند و شایستگی آنان ارزشیابی می‌شود. علاوه بر این، دانشجویان با مسائلی مانند جدایی از خانواده، ضرورت یافتن مدیریت زمان و بودجه و تغییر ماهیت تکالیف درسی مواجه گردند که همگی تنش و فشار زیادی را بر روی دوش آن‌ها قرار می‌دهد و به احتمال زیادتری زمینه را برای مشکلات روان‌شناختی مختلف فراهم می‌کند. در این بین، بررسی مشکلات دانشجویان نابینا در محیط‌های تحصیلی به‌ویژه در دانشگاه، زمینه لازم برای درک بیشتر دنیای این گروه فراهم می‌کند و در نهایت می‌توان از نتایج آن در حل مشکلات دانشجویان نابینا بهره برد. با توجه به مطالب گفته شده و نظر به اینکه تا به حال پژوهشی، به بررسی این موضوع نپرداخته است، مطالعه حاضر به بررسی تجربه‌ی زیسته دانشجویان نابینا از دانشگاه می‌پردازد.

روش

پژوهش حاضر کیفی و از نوع پدیدارشناختی است. در این روش، محقق به شرکت کننده کمک می‌کند تا تجربیات زنده اش را توصیف کند، بدون اینکه بحث را هدایت کند. محقق از طریق گفتگوهای عمیق تلاش می‌کند به دنیای شرکت کنندگان وارد شود تا به تجربیات زنده آنها دسترسی کامل پیدا کند (اپرل، ۲۰۱۰). شرکت کنندگان در این پژوهش شامل کلیه دانشجویان نابینای دانشگاه اصفهان بود که به صورت تمام شمار در پژوهش شرکت داده شدند و تعداد آنها برابر با آمار مرکز مشاوره دانشجویان نابینا ۳۲ نفر بود. معیارهای ورود شامل نابینایی دانشجویان و نیز تمایل به شرکت در پژوهش بود. بدین ترتیب از بین افرادی که تمایل به شرکت در پژوهش را داشتند، دعوت به عمل آمد و بر اساس تعیین زمان و مکان از طرف شرکت کننده، مصاحبه‌ها در مرکز نابینایان واقع در دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان صورت گرفت. شرکت کنندگان با روش نمونه گیری هدفمند انتخاب شدند و نمونه گیری تا زمان اشباع داده‌ها و عدم دستیابی به داده‌های جدید ادامه یافت. همچنین رضایت نامه شفاهی و کتبی جهت شرکت در پژوهش گرفته شد.

^۷. Burns & Grove

^۸. Steinmetz, Bourne & Briant

^۹. Earle

برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها بر اساس مدل پیشنهادی Colaizzi شامل هفت مرحله بود. این روش، یک روش هفت مرحله‌ای به منظور تحلیل مصاحبه‌ها و استخراج کدها یا مقوله‌هاست. همچنین این روش به نوعی دلالت بر روایی و پایایی پژوهش در تحقیقات کیفی دارد (جانسون، ادکینز و چوین، ۲۰۲۰). مراحل طی شده در این روش براساس روش کلایزی به صورت زیر استفاده گردید:

در مرحله اول، بعد از ضبط مصاحبه افراد، فایل‌های صوتی مکرراً گوش داده شد و یادداشت برداری از اظهارات افراد کلمه به کلمه روی کاغذ صورت گرفت. در مرحله دوم پس از مطالعه همه توصیف شرکت کنندگان، اطلاعات بامعنی و بیانات مرتبط با پدیده مورد بحث، خط کشیده و مشخص شدند و سپس سعی شد از هر عبارت یک مفهوم که بیانگر معنی و قسمت اساسی اساسی تفکر فرد بود استخراج شد. پس از استخراج کدها، مطابق با مرحله چهارم کلایزی، پژوهشگر مفاهیم را به دقت مطالعه کرده و براساس تشابه آنها را دسته‌بندی کرد. در مرحله بعدی، نتایج برای توصیف جامع از پدیده تحت بررسی به هم پیوند داده شد و دسته‌های کلی‌تری را بوجود آوردند. در مرحله ششم، توصیف جامعی از پدیده تحت مطالعه (تا حد امکان با بیانی واضح و بدون ابهام) ارائه گردید و در نهایت در مرحله پایانی جهت اعتبار بخشی با ارجاع به هر نمونه و پرسیدن در مورد یافته‌ها اعتبار آن سنجش و بررسی شد.

یافته‌ها

میانگین سنی مشارکت کنندگان، ۲۳ سال بود. از نظر مقطع تحصیلی ۱ نفر دانشجوی دکتری، ۳ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد و ۶ نفر دانشجوی کارشناسی که در دانشگاه اصفهان مشغول تحصیل در رشته‌های مختلف بودند. ۳ نفر از شرکت کنندگان کم‌بینا و بقیه افراد نابینای مطلق بودند همچنین ۲ نفر از افراد شرکت کننده دانشجوی دختر و ۸ نفر دیگر از دانشجویان پسر بودند. داده‌های به‌دست آمده از تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها پیرامون تجارب دانشجویان شرکت کننده در مصاحبه از مسایل و مشکلاتشان در مورد دانشگاه در ۳۲۰ کد اولیه، ۱۷ زیرمضمون و ۶ مضمون (شامل ثبت نام، خوابگاه، تردد در داخل دانشگاه، مرکز مشاوره نابینایان، دانشکده و اینترنت) جمع‌آوری شد که در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: مضامین و زیرمضامین مطالعه

مضامین	زیرمضامین
ثبت نام	آموزش کل
	امور خوابگاه‌ها
خوابگاه	اتاق
	هم اتاقی‌ها

مناسب سازی محیط خوابگاه	
مسایل تفریحی و ورزشی	
مسایل ساختمان خوابگاه	
غداخوری	تردد در داخل دانشگاه
دانشکده ها	
فایل های صوتی	مرکز مشاوره نابینایان
گویندگان متخصص	
اساتید	دانشکده
هم کلاسی ها	
ساختار ساختمان دانشگاه	
منشی برای امتحان	
سامانه گلستان	اینترنت
پژوهش و مطالعه	

ثبت نام

این مضمون در همان ابتدای کار که افراد نابینا برای ثبت نام وارد دانشگاه می شوند شروع می شود و از دو زیرمضمون "آموزش کل و امور خوابگاه ها" تشکیل شده است. این مضمون بیانگر مسایل و مشکلاتی است که افراد نابینا با آن مواجه می شوند. افراد برای اولین بار وارد یک محیط جدید و ناشناس با افراد جدید و ناشناس می شوند. ساختمان های مربوطه پراکنده از هم و برخورد کارمندان مثل افراد عادی می باشد در حالیکه این افراد نابینا بوده و مشکلات خاص خودشان را دارند. در این باره شرکت کنندگان تجارب خود را چنین بیان کردند: "از من انتظار داشتند فرم های مربوط به ثبت نام را پر کنم، با من مثل یک فرد بینا رفتار می کردند و درکم نمی کردند، آموزش کل با امور خوابگاه ها فاصله داشت و شخصی به عنوان راهنما وجود نداشت"، "امور خوابگاه ها شرایط ما را در نظر نمی گیرد مثلاً یکی از دوستان نابینایمان را در طبقه سوم جای داده بودند".

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در هنگام ثبت نام عبارتند از؛

- محیط و افراد ناشناس
- ساختمان های پراکنده دانشگاه
- برخورد کارمندان مثل افراد عادی

- فاصله زیاد ساختمان خدمات آموزشی با خوابگاه
- عدم وجود یک فرد راهنمای ویژه نابینایان در دانشگاه
- اسکان بدون در نظر گرفتن نقص بینایی
- رفتار با من مثل یک فرد بینا

خوابگاه

مضمون خوابگاه مشکلات و نواقص مربوط به خوابگاه را بیان می‌کند و پیرامون مسایلی که یک دانشجوی نابینا در خوابگاه و محیط اطراف خوابگاه با آن مواجه می‌شود بحث می‌کند. این مضمون از پنج زیرمضمون اتاق، هم‌اتاقی‌ها، مناسب‌سازی محیط خوابگاه، مسایل تفریحی و ورزشی و مسایل ساختمان خوابگاه تشکیل یافته است. شرکت کنندگان در این زمینه اظهار نمودند: "اتاق را در طبقه همکف و نزدیک آشپزخانه بدهند، اتاق مناسب‌سازی شده باشد همچنین اتاق مطالعه مخصوص نابینایان وجود ندارد و هم اتاقی‌ها اذیت می‌شوند چون ما برای خوندن و مطالعه باید فایل صوتی گوش کنیم که در اینصورت هم-اتاقی‌ها اذیت می‌شوند"، "محیط خوابگاه برای افراد نابینا مناسب‌سازی نشده، چاله چوله زیاد داره و تو مسیر خوابگاه ماشین می‌دارند"، "هم اتاقی‌ها خوب است ولی انتظار دارم بیشتر درکم کند و داخل اتاق را مناسب‌سازی کند در برخی موارد با من همکاری کند"، "وسایل تفریحی و ورزشی برای ما وجود ندارد ما یا نباید ورزش و تفریح بکنیم یا اگر خواستیم چون وسایل ورزشی و مکان‌های ورزشی مخصوص ما وجود ندارد برای استفاده به ناچار باید از دیگران کمک بگیریم"، "ساختمان مناسب نیست، راهروها فرورفتگی دارند و همچنین دستگاه‌های تهویه هوا و کیسول‌های آتش‌نشانی را در سالن دقیقاً طوری طراحی کرده‌اند که موقع رفتن تو سالن با سرم اثابت می‌کند در حالیکه میشه تو این‌ها رو فرورفتگی سالن یا در ارتفاع بالاتر نصب کنند"

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در هنگام اقامت در خوابگاه عبارتند از؛

- عدم مناسب‌سازی محیط خوابگاه
- قرار ندادن اتاق در طبقه همکف و نزدیک آشپزخانه
- نبود اتاق مطالعه مخصوص نابینان و در نتیجه اذیت شدن هم‌اتاقی‌ها
- انتظار همکاری از هم‌اتاقی جهت مناسب‌سازی اتاق
- وسایل تفریحی و ورزشی ویژه ما وجود ندارد

تردد در داخل دانشگاه

مضمون تردد به موضوع رفت و آمد دانشجویان از خوابگاه به سلف غذاخوری و دانشکده‌ها و مسیر برگشتی آن‌ها، تردد در داخل دانشگاه و رفتن به ادارات و سایر مکان‌های داخل دانشگاه می‌باشد. مناسب نبودن پیاده‌روها و خراب بودن سطوح آن، وجود پله‌ها در مسیر و مشخص نبودن تقاطع دانشکده‌ها از مشکلات این افراد می‌باشد. داشتن برجستگی‌های مخصوص در مسیر پرتگاه‌ها، پله‌ها و تقاطع دانشکده‌ها و ادارات دانشگاه و همچنین برداشتن موانع و بنرهای تبلیغاتی کنار پیاده‌روها و عقب‌کشی آن‌ها می‌تواند کمک و راهنمای خوبی برای افراد نابینا باشد. مضمون تردد در داخل دانشگاه شامل دو زیرمضمون "

غذاخوری و دانشکده‌ها" می‌باشد. شرکت کنندگان نظرات خود را در مورد این مضمون چنین بیان کردند: "سلف غذاخوری در نزدیکی خوابگاه نیست و مسیرش هموار نبوده بیشتر شبیه ماز است. داخل سلف مرتب نیست مخصوصاً سینی غذاخوری اصلاً مناسب نیست و بعد گرفتن غذا آگه یکم تعادل نداشته باشم غدام زمین میریزه و آگه داخل خوابگاه هم ناهار بدن خیلی خوب میشه"، "تقاطع دانشکده‌ها برجستگی یا دیگه‌ای داریم که من متوجه آن بشم یا نشانه‌گذاری کنم را نداره"

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در هنگام تردد در داخل دانشگاه عبارتند از؛

- پیاده رو ها مناسب نیست
- وجود پله‌ها در مسیر و مشخص نشدن تقاطع دانشکده‌ها مشکل ساز است
- سلف غذاخوری از خوابگاه دور است و داخل سلف مرتب نبوده و سینی غذاخوری اصلاً مناسب فرد نابینا نیست

مرکز مشاوره نابینایان

مضمون مرکز مشاوره نابینایان مربوط می‌شود به مرکز مشاوره‌ای که مخصوص افراد نابینا است و حتی کارمندان آن نیز از بین افراد نابینا می‌باشد و ابزارهایی برای استفاده نابینایان از جمله برگه‌های بریل و پرینت مطالب درسی بر روی آنها و اتاق‌هایی برای ضبط کتب درسی دارد که افراد از آنها بهره می‌برند همچنین وجود این مرکز باعث می‌شود دانشجویان نابینا اینجا گردهم بیایند و همدیگر را بشناسند و نشست‌هایی با دیگر دانشجویان نابینا و کارمندان نابینای آن مرکز داشته باشند تا با کمک همدیگر در جهت بهبود مسایل درسی، و ابزارهای مورد نیاز آن، مشکلات ناشی از نقص بینایی در خوابگاه، دانشکده و دیگر مسایل احتمالی پیش آمده اقدام به عمل آورند. مضمون مرکز مشاوره نابینایان شامل دو زیرمضمون می‌باشد که عبارتند از فایل‌های صوتی و گویندگان متخصص. شرکت کننده‌ای نظر خود را در مورد فایل‌های صوتی این چنین بیان کرد: "در کل از مرکز مشاوره راضی هستم ولی برخی مواقع آماده کردن فایل صوتی کتابم طول می‌کشد، تعداد افرادی که در آنجا به کار گویندگی مشغولند کم هستند بنظر باید دانشگاه کار دانشجویی را در این مورد بیشتر کند تا تعداد افراد زیادی مشغول باشد چون بعضی مواقع اتفاق افتاده که فایل صوتی کتابم دو روز مونده به امتحان آماده شده". شرکت کننده دیگری نظر خود را در مورد گویندگان متخصص اینچنین بیان نمود: "گویندگان معمولاً خوب هستند و با آرامش مطالب را می‌خوانند ولی برای هر درسی آنها خوب نیستن مثلاً برای درس زبان انگلیسی یا عربی آنها تخصص لازم را ندارند و معمولاً خوندن آنها با اشکالات زیادی همراهه و بیشتر اوقات باعث می‌شه مطلب را متوجه نشم یا کلاً اشتباه متوجه بشم"

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در باره مرکز مشاوره نابینایان عبارتند از؛

- عدم تهیه بموقع فایل صوتی به دلیل کم بودن تعداد گویندگان
- عدم وجود گویندگان متخصص برای درس‌های خاص (مثلاً زبان‌های خارجی)

دانشکده

مضمون دانشکده به محیط و کارمندان دانشکده و دیگر موارد مربوط می‌شود. این مضمون شامل پنج زیرمضمون می‌شود که عبارتند از: اساتید، هم کلاسی‌ها، ساختار ساختمان دانشگاه و منشی برای امتحان. این مضمون نیز به نوبه خود مهم بوده و جای تامل دارد. به‌ویژه در مورد مسایلی که مربوط به اساتید و هم‌کلاسی‌ها و کارمندان دانشکده می‌باشد و انتظاراتی که از آنها دارند خیلی سخت نبوده و اکثراً براحتی و با کمی درک نابینایان برطرف می‌شوند.

نظرات برخی شرکت کنندگان در مورد این مضمون به قرار زیر می‌باشد: "صدای اساتید را ضبط میکنم ولی بعدا گوش دادن آن برایم سخت میشه چون منسجم در مورد موضوع درس صحبت نمیشه و گاهی در مورد مسایل حاشیه‌ای صحبت میشه و من مجبورم همه را گوش کنم، از اساتید انتظار دارم فایل ورود جزوه را به من بدن تا از طریق برنامه ورود خوان آن را براحتی مطالعه کنم، هم کلاسی‌هام هم می‌تونن با دادن جزوه درسی بهم کمک کنن"

"ساختمان دانشکده خیلی مناسب نیست، درکنار پله‌ها جایی برای نابینایان و معلولین طراحی نشده و مشکل ساز میشه. کلاس‌های دانشکده ریتم یکسانی ندارن و این کار پیدا کردن کلاس را برای ما سخت میکنه مثلا یکی دوتا کلاس وجود داره بعد آزمایشگاه بعد اتاق سمعی بصری هستش بعد چندتا کلاس دیگه. اگه بشه که کلاسایه سمت باشه و اتاق کارمندا و آزمایشگاه یکه طرف پیدا کردن کلاس‌ها خیلی راحت‌تر میشه"، "منشی گرفتن واقعا برای ما معضل شده از طرف دانشگاه برای درس‌های عمومی منشی میذارن ولی دانشکده برای درس‌های تخصصی منشی نمیذاره و اینکارو گذاشته به عهده خودمون که پیدا کردن منشی برامون خیلی سخت شده مخصوصا تو دروس تخصصی اگه برای بعضی دانشجویان دانشکده کار دانشجویی برای منشی‌گری بدن خیلی خوب میشه برای اینکار فقط کافیه یک هزینه خیلی خیلی کم از بودجه دانشگاه رو اختصاص بدن که اصلا براشون این هزینه کاری نداره چون تعداد ما تو دانشگاه خیلی کمه"

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در هنگام اقامت در خوابگاه عبارتند از؛

- عدم مناسب‌سازی داخل دانشکده

- منسجم تدریس نکردن اساتید و حاشیه پردازی

- نبود منشی برای امتحانات تخصصی

اینترنت

مضمون اینترنت امروزه برای دانشجویان دانشگاه از اهمیت بسزایی برخوردار است. بیشتر کارهای دانشجویان از طریق اینترنت انجام می‌گیرد. از ثبت‌نام اولیه گرفته تا خوابگاه مسایل تغذیه، نمره امتحانات، پژوهش، مقاله‌نویسی، مطالعه و مسایل دیگری از این قبیل. در این مضمون دو زیرمضمون داریم که شامل سامانه گلستان و پژوهش و مطالعه می‌باشد. به‌ویژه در مورد سامانه گلستان یافته‌های جالبی از شرکت کنندگان به‌دست آمد که جای تامل و البته توجه مسولین در این امر را دارد. در زیر به نظرات برخی شرکت کنندگان در مورد این مضمون و زیرمضمون‌های آن نظری می‌اندازیم:

"سامانه گلستان اصلا برای ما امکاناتی در نظر نگرفته، سامانه قبلی سامانه صدف بود که نابینایان می‌تونستن با آن کار کنن ولی سامانه گلستان گرافیکیه و صفحه‌خوان جاز با آن کار نمیکنه ما مجبوریم برای دیدن نمرات خود رمز و پسورد خودمونو به هم اتاقیا بدیم تا اونا برامون بخونن یا برای رزرو غذا متکی به هم‌اتاقی هستیم حتی برای افزایش اعتبار برای رزرو غذا نیز باید رمز دوم کارت بانکیمون رو باید به هم اتاقیا بدیم که میتونه برامون دردسرساز بشه"

"برای خواندن PDFها از طریق اینترنت مشکل داریم به‌ویژه برای مطالب فارسی، ما هیچگونه پژوهشی از طریق اینترنت نمیتونیم انجام بدیم کاش می‌شد فایل‌های Word پایان‌نامه‌هارو دانشگاه تو نت و مخصوص دانشجویان نابینا میداشت که ما میتونستیم از این راه به همه اونا براحتی دسترسی داشته باشیم"

بنابر این مهمترین مسایل، مشکلات و تجارب افراد نابینا در هنگام اقامت در خوابگاه عبارتند از؛

- مناسب نبودن سایت اکترونیکی و نداشتن قابلیت استفاده برای صفحه خوان جاز

- قرار گرفتن رمزها و پسوردهای دانشگاهی و کارت‌های بانکی در اختیار هم‌اتاقی‌ها بخاطر نامناسب بودن سایت
- مشکل در خواندن فایل‌های PDF اینترنتی بویژه فایل‌های فارسی

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف توصیف و تبیین تجارب دانشجویان نابینا در دانشگاه در نقش دانشجویی و مشکلاتی که با آن مواجه می‌شوند انجام گرفت که از داده‌های آن مضامین اصلی ثبت نام، خوابگاه، تردد در داخل دانشگاه، مرکز مشاوره نابینایان، دانشکده و اینترنت استخراج گردید. یافته‌های به دست آمده از این پژوهش توانست تصویر واضحی از مسایل و مشکلات دانشجویان نابینا در دانشگاه را ارائه دهد.

دانشجویان نابینا با قرار گرفتن در محیط دانشگاه با چالش‌های زیادی روبرو می‌شوند. محیط جدید با تقاضاهای جدید، زندگی دور از خانواده که استقلال زیادی را نسبت به قبل طلب می‌کند. مشکلات این افراد از همان ابتدا که برای ثبت‌نام وارد دانشگاه می‌شوند شروع می‌شود، مساله خوابگاه و هم‌اتاقی، دانشکده‌ها و رفت و آمد به آنها، روابط با اساتید و هم‌کلاسی‌ها، مسایل آموزشی و دیگر چالش‌های احتمالی. در تحلیل داده‌ها اطلاعات بسیار مهمی از چالش‌های و مشکلات پیش‌آمده برای افراد نابینا به دست آمد. مسایلی که شاید بیشتر آنها با کوچکترین تغییر و آگاهی ما از این مسایل و همچنین صرف کمترین هزینه ولی بجا و کاربردی در جهت بهتر شدن مشکلات این افراد می‌تواند به میزان زیادی راهشگا باشد.

یافته‌ها نشان داد که افراد نابینا از ما انتظار ترحم ندارند ولی انتظار دارند در جهت حل مشکلاتشان آنها را تکریم کنیم. در واقع ما در تحلیل مطالب نابینایان با دو واژه ترحم و تکریم برخورد نمودیم. دو واژه‌ای که اگر ما بتوانیم معانی آنها را درک کنیم و در جهت کاستن از ترحم و افزایش تکریم نابینایان هر فرد در حد خودش و در حد مسولیتی که به یک نابینا دارد (هم‌کلاسی، هم‌اتاقی، مسول دانشگاهی، اساتید و ...) کوچکترین قدمی برداریم به یقین در زندگی این افراد تاثیر درخشانی خواهد داشت. ما در اینجا و براساس یافته‌ها می‌خواهیم این دو واژه یعنی تکریم در مقابل ترحم را به نوعی تعریف عملیاتی کرده و به زبان ساده به گوش مسولین دانشگاه و سایر افراد دخیل در این مورد برسانیم. برای مثال اگر مسیر رفت‌آمد افراد نابینا در خوابگاه و دانشکده‌ها مسیر هموار و دارای آگاهی دهنده‌هایی برای افراد نابینا نباشد این افراد دچار مشکل می‌شوند و افرادی که در آنجا حضور دارند به کمک وی رفته و یاریش می‌دهند (از روی ترحم یا ...). نتیجه این کار وابستگی فرد نابینا به افراد بی‌نا خواهد بود ترحم در جهت افزایش وابستگی). اما در مقابل اگر مسیر ذکر شده برای افراد نابینا مناسب‌سازی شده باشد فرد مورد نظر به تنهایی آن مسیر را طی می‌کند. مناسب‌سازی محیط برای این افراد در جهت تکریم آنها می‌باشد که نتیجه مستقیم آنها افزایش استقلال نابینا می‌باشد تکریم در جهت استقلال). در واقع وابستگی و استقلال دو دامنه یک طیف هستند که تلاش تمام برنامه‌های آموزشی حرکت از وابستگی و کم کردن هرچه بیشتر آن و رشد و پیشرفت به طرف استقلال می‌باشد. همچنین براساس یافته‌های به دست آمده اگر محیط و امکانات مناسب‌سازی شده باشند فرد نابینا حتی با کمک فرد نابینای مسقل تر از خود در محیط به فعالیت می‌پردازد که در اینصورت بهتر و راحت تر به محیط اعتماد می‌کند و بعدا در آن به کاوش می‌پردازد که نتیجه این عمل نیز بالا رفتن اعتماد به نفس و در نهایت بیشتر شدن استقلال فرد می‌باشد. پس به راحتی می‌توان نتیجه گرفت هر اقدامی از جانب مسولان یا هر فرد مرتبط با نابینایان اگر در جهت تکریم این افراد باشد در جهت استقلال این افراد قدمی برداشته خواهد شد که این افزایش استقلال به افزایش اعتماد به نفس و درکل به کیفیت زندگی بهتر نابینایان منجر خواهد شد و در نهایت دیگر شاید جای ترحمی از سوی سایرین نباشد.

قدردانی

بدین وسیله پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از تمامی دانشجویان نابینای شرکت کننده در پژوهش دانشگاه اصفهان و همچنین مرکز مشاوره نابینایان دانشگاه اصفهان که کمال همکاری را داشتند تشکر و قدردانی نمایند.

منابع

حاجتی ضیابری، بتول؛ یاقوتی، ابراهیم و ریاضی، عباس (۱۳۹۸). من بریل را با چشمانم می‌خوانم! (تاملی بر حقوق آموزشی کودکان کم‌بینا). *مجله علوم پیراپزشکی و توانبخشی مشهد*، ۸(۴)، ۷۷-۸۴.

حسین‌لو، عقیل؛ اسمعیلی، معصومه و کاظمیان، سمیه (۱۳۹۸). تجربه زیسته افراد نابینا: تشخیص الگوهای پیش‌برنده آنها. *مجله مطالعات ناتوانی*، ۲۷(۹)، ۱-۷.

شمشیری، محمود؛ محمدی، نوالدین؛ محمدی، محمدعلی؛ حیدرزاده، مهدی؛ مظفری، ناصر؛ کریمی، سکینه و عباسی، محمد (۱۳۹۵). تجربه زیسته مراقبت از خود افراد نابینا: یک مطالعه پدیدارشناسی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، ۱۰(۳)، ۲۸-۳۷.

فلاح، محمدحسین؛ شریفی اردانی، احمد و مظفری، محسن (۱۳۹۷). تبیین تجارب زندگی زوجین نابینا و کم‌بینا در همسررداری و فرزندپروری: رویکردی پدیدارشناسانه. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*، ۸(۴)، ۲۰۳-۲۲۷.

Bourne, R. R., Flaxman, S. R., Braithwaite, T., Cicinelli, M. V., Das, A., Jonas, J. B., ... & Zheng, Y. (2017). Magnitude, temporal trends, and projections of the global prevalence of blindness and distance and near vision impairment: a systematic review and meta-analysis. *The Lancet Global Health*, 5(9), e888-e897.

Colenbrander, A. (2010). Assessment of functional vision and its rehabilitation. *Acta ophthalmologica*, 88(2), 163-173.

Earle, V. (2010). Phenomenology as research method or substantive metaphysics? An overview of phenomenology's uses in nursing. *Nursing philosophy*, 11(4), 286-296.

Koca-Atabey, M., Öz, B., & Tekeş, B. (2022). Personal experiences of blind road users in traffic settings: An investigation based on the Interpretative Phenomenological Analysis. *Journal of Transport & Health*, 27, 101518.

Johnson, J. L., Adkins, D., & Chauvin, S. (2020). A review of the quality indicators of rigor in qualitative research. *American journal of pharmaceutical education*, 84(1).

Peterson, E. R., Rayner, S. G., & Armstrong, S. J. (2009). Researching the psychology of cognitive style and learning style: Is there really a future? *Learning and individual differences*, 19(4), 518-523.

Şengül Erdem, H., & Yakut, A. D. (2022). The lived experiences of teachers with visual impairments in the inclusion of students with visual impairments: A phenomenological study. *Sakarya University Journal of Education*.

Simui, F. (2018). *Lived experiences of students with visual impairments at Sim University in Zambia: A hermeneutic phenomenological approach* (Doctoral dissertation, The University of Zambia).

Steinmetz, J. D., Bourne, R. R., Briant, P. S., Flaxman, S. R., Taylor, H. R., Jonas, J. B., ... & Morse, A. R. F. (2021). Causes of blindness and vision impairment in 2020 and trends over 30 years, and prevalence of avoidable blindness in relation to VISION 2020: The Right to Sight: an analysis for the Global Burden of Disease Study. *The Lancet Global Health*, 9(2), e144-e160.

